

УДК 336:005.934:63

Пристемський О.С.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри обліку й аудиту та фінансів
Херсонського державного аграрного університету

КОНЦЕПЦІЇ ФОРМУВАННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА

CONCEPT FORMATION OF FINANCIAL SECURITY OF AGRICULTURE

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто концепції формування фінансової безпеки розвитку сільського господарства. Визначено загальні та специфічні принципи, на яких ґрунтується ефективна робота механізму фінансової безпеки. Визначено основні концепції фінансової безпеки сільського господарства та розглянуті їх сутнісні характеристики.

Ключові слова: фінансова безпека, сільське господарство, концепція, сталий розвиток, принципи, економічне зростання, продукція.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены концепции формирования финансовой безопасности сельского хозяйства. Определены общие и специфические принципы, на которых базируется эффективная работа механизма финансовой безопасности. Определены основные концепции финансовой безопасности сельского хозяйства и рассмотрены их существенные характеристики.

Ключевые слова: финансовая безопасность, сельское хозяйство, концепция, устойчивое развитие, принципы, экономический рост, продукция.

SUMMARY

The article deals with the concept of development of financial security agricultural development. The general and specific principles that underlie effective operation of the mechanism of financial security. The basic concepts of financial security for Agriculture and reviewed their essential characteristics.

Keywords: financial security, agriculture, concept, sustainable development, principles, economic growth products.

Постановка проблеми. Фінансова безпека розвитку сільського господарства формується на онові кореляційного узгодження аграрної та фінансової політики країни, які забезпечують ефективну роботу її механізму, що ґрунтується на таких загальних та специфічних принципах: до перших включають пріоритет прав і свобод людини та громадянина; пріоритет забезпечення національних інтересів; законність, єдність тощо; до других – подолання фінансових суперечностей і збалансування індивідуальних та загальнодержавних інтересів, забезпечення ефективного розподілу фінансових ресурсів і капіталу та безпечного контролю за їх використанням, забезпечення макро- та мікрофінансової стабільності [1]. Натомість І.В. Демченко обмежується такими загальними принципами фінансової безпеки, що притаманні і фінансовій безпеці розвитку сільського господарства, як принцип єдності, автономності, самостійності, гнучкості, нейтралізації, комплексності, системності, інформативності, економічності [2].

Зважаючи на неоднорідність регіональної політики, варто зауважити, що основою фінансової безпеки сільськогосподарських господарств мають стати основоположні концепції.

Метою дослідження є визначення сутнісних характеристик концепцій формування фінансової безпеки розвитку сільського господарства.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Дослідженню проблеми методичних підходів щодо формування системи фінансової безпеки розвитку сільського господарства присвячено праці багатьох науковців – В.В. Акименка, О.М. Ляшенка, І.В. Демченко, Г.В. Козаченка, О.І. Барановського, М.М. Єрмошенко, К.С. Горячової, Г.М. Полевик, Пономарьова В.П. та інших.

Результати дослідження. Фінансову безпеку сільського господарства необхідно розглядати як відкрити економічну систему. Тому основа її формування та функціонування ґрунтується на таких основоположних концепціях, про актуальність яких стверджує О.М. Ляшенко як концепції сталого розвитку, концепції управління вартістю, концепція соціальної відповідальності бізнесу, концепція Кайдзен, концепція усунення обмежень, концепції стратегічного управління, концепція SAST, концепції управління знаннями, концепція компетенцій та інші (рис. 1). Коротко розглянемо їх сутнісні характеристики.

Відповідно до концепції сталого розвитку фінансової безпеки сільського господарства (Sustainable Development Conception) сталий розвиток досліджують як певний процес, що підлягає керуванню, який базується перш за все на системному підході та сучасних інформаційних технологіях. Саме вони сприяють швидкому моделюванню різних векторів розвитку галузі, а також передбачають високу точність прогнозування їх результатів, можливість обрати максимально раціональний варіант. Концепцію може бути використано як імперативну настанову в управлінні фінансовою безпекою підприємств сільського господарства, зорієнтованих на їх розвиток [3].

Концепції управління вартістю (Value-Based Management) зорієнтовані на якісне удосконалення оперативних та стратегічних рішень на всіх рівнях діяльності господарюючих суб'єктів сільського господарства завдяки концентрації на ключових факторах вартості. Відносно

Рис. 1. Основоположні концепції формування фінансової безпеки розвитку сільського господарства

Адаптовано автором за даними [4]

можливих цільових функцій в межах концепції VBM обирається можлива максимізація вартості компанії направлена на забезпечення фінансової безпеки сільського господарства. В основі концепції покладено розуміння того, що для власників підприємств галузі ключовим завданням є нарощення обсягів їх добробуту шляхом зростання їх ринкової вартості, яким вони володіють. Використання цих концепцій може слугувати підґрунтям для прийняття стратегічних та оперативних управлінських рішень щодо створення ресурсного забезпечення, адекватного управління суб'єктами фінансової безпеки сільського господарства.

Концепція SAST (Strategic assumption surfacing and testing – перевірка і корегування стратегічних передбачень) має декілька версій, які, між іншим, мають багато збігів. SAST ще називають «м'якою» методологією, яка фокусує увагу менеджерів на взаєминах між людьми, залученими до проблемної ситуації, а не на передбачуваних характеристиках системи, які створюють лише контекст ситуації. Якщо моделі жорстких підходів є кресленням для розробки майбутнього стану системи, концептуальні моделі м'якого типу є основою для дискусій щодо впровадженню змін. Жорсткі методології ведуть до розробки систем, тоді як м'які – до узгоджених змін [5]. Концепція є підґрунтям управління фінансовою безпекою розвитку сільського господарства на засадах «м'яких змін» та настановою такого управління, зорієнтованого на досягнення стратегічних цілей господарюючих суб'єктів.

Концепція усунення обмежень (Theory of constraints – TOC), що також має назву теорії обмежень, є популярною концепцією менеджменту, розробленою у 80-ті рр. доктором Еліаху Голдратом (Eliyahu M. Goldratt). Теорія пропонує концентрувати організаційні ресурси на усуненні обмежень (конфліктів), які заважають підприємству повністю реалізувати

його потенціал. Метод міркувань Голдратта складає основу теорії обмежень і дозволяє успішно вирішувати безліч суперечностей: між строками та якістю, вартістю і витратами, необхідною продуктивністю і наявними ресурсами. Систематичне й організоване виконання цієї концепції може слугувати підґрунтям для тріади цілей управління суб'єктами фінансової безпеки сільського господарства й досягнення найкращих результатів за допомогою доступних ресурсів.

Концепція компетенцій (Conception of Competence-based) полягає у формуванні та розвитку ключових (базових, основних) і предметних компетенцій особистості, внаслідок чого формується загальна компетентність фахівця, що є сукупністю ключових компетенцій, так званих «домінант успішності», інтегрованою характеристикою фахівця.

Така характеристика має містити знання, уміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості. Концепцію може бути використано у процесі досягнення узгодження інтересів стейкхолдерів сільськогосподарських підприємств [6].

Концепція Кайдзен (Kaizen Conception) базується на філософії безперервного удосконалення і передбачає формування особливої управлінської культури, спрямованої на постійне удосконалення та стимулювання співробітників постійно пропонувати поліпшення і упроваджувати їх в режимі щоденної роботи. Ідеї цієї концепції лежать в основі багатьох сучасних концепцій менеджменту, таких як бережливе виробництво (Lean Production), загальний контроль якості (Total Quality Control) та ін. Концепцію може бути використано у процесі досягнення будь-яких цілей управління суб'єктами фінансової безпеки сільського господарства як фон безперервного удосконалення, що є наслідком формування особливої управлінської культури [7].

Концепція соціальної відповідальності бізнесу (Conception of social responsibility business) задає економічні та фінансові імперативи соціалізації бізнесу. Їх поява обумовлена підвищенням значення нематеріальних факторів фінансового зростання, пов'язаних з розвитком людського потенціалу. Однією з причин необхідності інституціоналізації цієї концепції є глобалізація, яка безпосередньо пов'язана із концепцією сталого розвитку. Вона є певним базисом управління фінансовою безпекою підприємства на засадах соціальної відповідальності та бути настановою, зорієнтованою на розвиток сільського господарства.

Концепції стратегічного управління (Strategic Management Conceptions) стосуються безперервних процесів оцінки зовнішнього середовища, формулювання організаційних цілей, ухвалення рішень, направлених на створення і утриман-

ня конкурентних переваг, здатних забезпечити прибутковість у довгостроковій перспективі для забезпечення фінансової безпеки сільського господарства. Втім, такі концепції, будучи зорієнтованими на «потреби завтрашнього дня», торкаються й питань розробки докладного тактичного плану, направлено на поетапне здійснення обраної стратегії. Концепція є підґрунтям управління фінансовою безпекою на засадах «твердих змін» та настановою такого управління, зорієнтованого на досягнення стратегічних цілей підприємства. Слід зазначити, що світова практика підприємництва виявила, що організації, які досягли значних результатів у конкурентній боротьбі, завдячують цьому впровадженню концепції стратегічного управління.

Концепції управління знаннями (MBL, Learning Organization – LO, Knowledge Management, The Knowledge Society). Загальна сутність концепцій описується і обґрунтовується за допомогою різних теоретичних побудов. Найбільш відомою з них є теорія так званої організації, що навчається. Крім того, паралельно розвиваються теорії класу Knowledge Management – менеджменту знань або менеджмент за допомогою знань, The Knowledge Society – «Суспільство-Знання» та ін. Усі зазначені теоретичні побудови концепції перебувають у площині управлінської парадигми – MBL – «Менеджмент-Навчання». Концепцію може бути використано в процесі досягнення цілі протистояння загрозам та узгодження інтересів в управлінні фінансовою безпекою підприємства шляхом використання філософії організації, що навчається [8].

Концепція життєздатної системи (Viable System Model, VSM) розглядає підприємство як контрольовану систему, причому «контроль» над системою тут розглядається як похідна самої системи, тобто жоден зовнішній елемент не може бути задіяний у даному процесі. Життєздатність такої системи обумовлена динамікою її внутрішньої структури, що безупинно навчається, адаптується й еволюціонує. Основу VSM становить мінімальний набір функціональних критеріїв, необхідних для ефективного автономного існування підприємства. Здійснення даних функцій виконується за допомогою п'яти систем, що у поєднанні утворюють одну велику систему, всі елементи якої є інтернованими й перебувають у гомеостазі. Застосування елементів цієї концепції в управлінні суб'єктами фінансової безпеки сільського господарства є доречним у процесі досягнення такої мети, як узгодження інтересів внутрішніх стейкхолдерів підприємства, а також створення системи адаптивної організації управління фінансовою безпекою в цілому.

Управління за цілями (Management by Objectives – MBO) припускає проектування та використання моделі життєздатної системи (Viable System Model), автором якої є відомий британський кібернетик Ентоні Стаффорд Бір (Anthony Stafford Beer). Сутність концепції – цілісна система управління, орієнтована на

кінцеві результати і заснована на використанні творчого потенціалу трудового колективу, нових методів і технологій управління, Головним постулатом концепції є результати, досягнення яких визнається підґрунтям діяльності та індикатором підвищення маневреності організації. Під цілями (нормативне число яких декларується від 4 до 6) розуміються ті ключові результати, яких організація прагне у своїй діяльності протягом тривалого періоду часу і для досягнення яких менеджменту організації необхідно мати сильну волю. Систематичне й організоване використання цієї концепції може слугувати підґрунтям для прийняття тих чи інших управлінських рішень щодо фокусування на досягненні цілей управління економічної безпеки підприємства й досягненні найкращих результатів за допомогою доступних ресурсів.

Висновки. Отже, для забезпечення стійкості розвитку сільського господарства необхідно забезпечити стійке економічне зростання, яке являє собою здатність господарюючого суб'єкта нарощувати обсяги виробництва й реалізації продукції за умови підвищення ефективності використання наявних ресурсів і зменшення ступеня впливу зовнішніх факторів на умови й параметри діяльності з дотриманням принципів ефективності діяльності. У свою чергу, стійке економічне зростання також повинно визначатися певним набором чинників і умов, за яких ці чинники сприятимуть досягненню цілей підприємства у напрямі стійкого економічного розвитку.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Економічна безпека підприємства: сутність та механізм забезпечення : монографія / Козаченко Г.В., Пономарьов В.П., Ляшенко О.М. – К. : Лібра, 2003. – 280 с.
2. Демченко І.В. Стратегічне управління фінансовою безпекою суб'єкта господарювання / І.В. Демченко [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://pk.napks.edu.ua/library/compilations_vak/nvfbi/2010/p_43_46.pdf.
3. Акименко В.В. Механізм управління фінансовою самодостатністю регіону. / В.В. Акименко // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. – № 25(1). – 2013. – С. 35-42.
4. Ляшенко О.М. Акмеобезпекологія як наукове підґрунтя управління економічною безпекою підприємства [Електронний ресурс] / О.М. Ляшенко // Економіка. Менеджмент. Підприємство. – 2011. – № 23(1) – Режим доступу : <http://dspace.snu.edu.ua:8080/jspui/handle/123456789/655>
5. Барановський О.І. Фінансова безпека в Україні (методологія оцінки та механізми забезпечення) / О.І. Барановський. – К. : Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2004. – 759 с.
6. Полевик Г.М. Фінансова безпека як основа соціально-економічного розвитку регіону / Г.М. Полевик // Актуальні проблеми розвитку економіки регіону. – Вип. 5. – Т. 1. – 2009.
7. Васильєв А.А. Деякі аспекти економічної безпеки в контексті економічної теорії [Електронний ресурс] / А.А. Васильєв – Режим доступу : <http://lib.chdu.edu.ua/pdf/naukracsi/economy/2005/38-25-2.pdf>.
8. Фінансова складова економічної безпеки: держава і підприємство : [наукова монографія] / М.М. Єрмошенко, К.С. Горячева. – К. : Національна академія управління, 2010. – 232 с.